



ΣΑΒΒΑΤΟ 27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2024

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΓΛ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΡΗΣΤΑΚΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΠΕΤΡΑΤΟΥ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- Ο προφορικός λόγος υπάρχει όσο και ο άνθρωπος, ενώ ο νεότερος γραπτός λόγος λειτούργησε ως καταλύτης για την πνευματική εξέλιξη και πρόοδο.
- Με την κριτική του διάσταση ο γραπτός λόγος κατέστησε δυνατή τη δημοκρατία, διατήρησε τη γνώση και διέδωσε τον πολιτισμό.
- Ο προφορικός λόγος ενέχει καθολικότητα και ευθύτητα, ενώ τα στοιχεία που τον πλαισιώνουν εμπλουτίζουν την επικοινωνία.

2^ο υποερώτημα (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

- Ο δομικός ρόλος της λέξης είναι ότι συνδέει την 2^η με την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1. Η αρχή της 3^{ης} παραγράφου λειτουργεί ως συμπέρασμα της 2^{ης}, εφόσον η πρόταση του συγγραφέα είναι να αναγνωρισθεί η σημαντικότητα των ποικίλων κειμένων που αναφέρονται στην 2^η.
- Νοηματική σχέση: Συμπέρασμα.

3^ο υποερώτημα

1. Σ
2. Λ
3. Σ
4. Σ
5. Λ

ΑΡΕΙΤΟΛΑΜΟ

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος

ΘΕΜΑ 2

ΤΙΤΛΟΣ

Η δύναμη της γλώσσας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Αφόρμηση) Πρόσφατα διάβασα ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Χ. Τσολάκη, ο οποίος υποστηρίζει ότι η γλώσσα είναι ένα κοινωνικό προϊόν το οποίο αναδύεται μέσα από την ανθρώπινη κοινότητα με πολλές γλωσσικές ποικιλίες. **(Δεδομένο)** Πράγματι, η γλώσσα αποτελεί κεντρικό γνώρισμα των ανθρώπινων κοινωνιών και είναι αποκλειστικό χαρακτηριστικό του ανθρώπινου είδους το οποίο ο άνθρωπος χρησιμοποιεί για να επικοινωνήσει προφορικά ή γραπτά. **(Ζητούμενα)** Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να αναζητήσουμε την αξία της γλώσσας τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνική ζωή, καθώς και τη δύναμη του γραπτού λόγου.

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

Ζητούμενο 1: Η αξία της γλώσσας

❖ Για το άτομο

- **Πνευματικός τομέας**
 - Η γλώσσα είναι φορέας απόψεων, ιδεών και στοχασμών, εκφράζει προβληματισμούς και με αυτήν ως εργαλείο αναπτύσσεται η κριτική σκέψη.
 - Παρέχει τη δυνατότητα ικανοποίησης της φιλομάθειας του ατόμου, η μελέτη της γλώσσας διευρύνει τους γνωστικούς ορίζοντές του, συμβάλλει στην άνοδο του μορφωτικού του επιπέδου και στη διεύρυνση των πνευματικών του οριζόντων.
- **Συναισθηματικός τομέας:** Ο άνθρωπος έχει ανάγκη να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του, να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο, την αγάπη του, τη χαρά του, τη θλίψη του και να βρει ανταπόκριση. Τα συναισθήματα βρίσκουν διέξοδο με τη γλώσσα.
- **Κοινωνικός τομέας:** Η γλώσσα αποτελεί όργανο επικοινωνίας. Μέσω αυτής οι άνθρωποι κοινωνικοποιούνται, επικοινωνούν με τη δύναμη του διαλόγου, γνωστοποιούν και επιλύουν τα προβλήματά τους, επιτυγχάνουν τη σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων και δεσμών φιλίας, έρχονται πιο κοντά ο ένας στον άλλον.
- **Πολιτικός τομέας:** Συμβάλλει στην πολιτικοποίηση του ατόμου. Με τη γλώσσα γνωστοποιούνται και ανταλλάσσονται πολιτικές απόψεις, εκτιμήσεις, προβληματισμοί και κατ'επέκταση ο πολίτης διαμορφώνει πολιτική άποψη.

❖ Για την συλλογική ζωή

→ Επιχειρήματα κειμένου:

- Η γλώσσα, λοιπόν, αναδύεται, ως κοινωνικό προϊόν.
- Έχει πλήθος γλωσσικές ποικιλίες (γλωσσικά επίπεδα), που αντιστοιχούν στις κοινωνικές ποικιλίες (κοινωνικά επίπεδα).

- Ανθίζει με ποικίλους τρόπους προφορικού και γραπτού λόγου, δημιουργώντας αμέτρητα κείμενα, που υφαίνουν τις σχέσεις μας, την επικοινωνία μας, τον πολιτισμό μας.

→ **Επιπλέον επιχειρήματα:**

- **Κοινωνικός τομέας:** Μέσω της γλώσσας επιτυγχάνεται η επικοινωνία μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και η ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, η συνεργασία και η συνεννόηση.
- **Πολιτικός τομέας:** Στη γλώσσα θεμελιώνεται ο δημοκρατικός διάλογος, ο πολιτικός λόγος που οδηγεί σε συλλογικές αποφάσεις και στη διαμόρφωση άποψης για τα κοινά, ενώ η βαθιά γνώση της βοηθά στην αποκάλυψη της πολιτικής προπαγάνδας.
- **Πολιτισμός**
 - Μέσω της γλώσσας γίνεται γνωστή και μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά η παράδοση και η πολιτιστική κληρονομιά κάθε λαού.
 - Η γλώσσα αποτελεί μέσω καλλιτεχνικής έκφρασης και εργαλείο για την ανάπτυξη του πολιτισμού, των τεχνών και των γραμμάτων, της επιστήμης και της τεχνολογίας.
 - Η γλώσσα αποτελεί όργανο επικοινωνίας μεταξύ των λαών. Μέσω της γλωσσομάθειας οι λαοί προσεγγίζουν ο ένας τον άλλον και ανταλλάσσουν πολιτισμικά αγαθά.

Ζητούμενο 2: Η δύναμη του γραπτού λόγου

→ **Επιχειρήματα κειμένου:**

- Κείμενα, που ασταμάτητα υφαίνουν τις σχέσεις μας, την επικοινωνία μας, τον πολιτισμό μας.
- Η επινόηση της γραφής έχει δώσει μια ακόμη διάσταση στη σκέψη και μίαν ακόμη γλώσσα στη γλώσσα.
- Με τη γραφή ξεπεράστηκε: η μνήμη από την κρίση, ο μύθος από την ιστορία, η παράδοση από την ατομική σκέψη, η μυθολογική σκέψη από τη ρασιοναλιστική φιλοσοφία.
- Η γραφή γκρέμισε τις αυθεντίες και οδήγησε στη δημοκρατία, αποταμίευσε τη σκέψη, την έκανε αθάνατη και εξακίνωσε τον πολιτισμό σε όλα τα μήκη και σε όλα τα πλάτη του χώρου και του χρόνου.
- Με τη γραφή ο άνθρωπος διπλασίασε τη λειτουργικότητα της γλώσσας.

→ **Επιπλέον επιχειρήματα:**

- Ο γραπτός λόγος μένει και διατηρείται καθιστώντας το μήνυμά του αθάνατο.
- Είναι πιο επιμελημένος από κάθε άποψη - σύνταξη, διατύπωση, λεξιλόγιο – γιατί είναι προσχεδιασμένος.
- Το γραπτό μήνυμα χαρακτηρίζεται από πυκνότητα νοημάτων και ακρίβεια στην έκφραση.
- Είναι σαφές, γιατί προηγείται η σκέψη και η μελέτη.
- Έχει κύρος και δύσκολα παρερμηνεύεται.
- Διασώζει τα επιτεύγματα του ανθρώπινου πολιτισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Γίνεται επομένως αντιληπτό από όλους ότι η γλώσσα έχει τεράστια σημασία για τον άνθρωπο, αφού από τη φύση του είναι έλλογο ον και άρα είναι προικισμένος με τη δυναμική του λόγου και της έκφρασης. Ένας τρόπος για να εκφραστεί είναι ο γραπτός λόγος, ο οποίος προάγει τον ανθρώπινο πολιτισμό και είναι ανυπολόγιστα χρήσιμος σε όλους τους τομείς της ζωής του ανθρώπου. Για αυτούς τους λόγους επιβάλλεται το εκπαιδευτικό σύστημα να επικεντρωθεί εκτός των άλλων και στην γλωσσική παιδεία και καλλιέργεια των νέων.

ΘΕΜΑ 3

1^ο υποερώτημα

1. Β
2. Γ
3. Δ
4. Α

2^ο υποερώτημα

- **«Και σα θαύμα για τ' άλλα παιδιά»:** Η συγκεκριμένη παρομοίωση χρησιμοποιείται για να δείξει την έκπληξη που δημιουργούσε στα υπόλοιπα παιδιά το γεγονός ότι η Κυράνω πηγαίνει στο σχολείο, ενώ είναι κορίτσι. Πράγματι, επιχειρεί να εξηγήσει στους αναγνώστες την δυσκολία που αντιμετώπιζε ένα κορίτσι να πάει στο σχολείο εκείνη την εποχή και την αντιμετώπιση που βίωνε από την κοινωνία και, επίσης, προσπαθεί να τους κεντρίσει το ενδιαφέρον. Τέλος, προσδίδει στο λόγο ζωντάνια και καθιστά το νόημα πιο κατανοητό στο δέκτη.
- **«Τρέχαν στα χωράφια, μάζευαν φρύγανα, άναβαν φωτιά, σηκώνονταν φλόγες μεγάλες, παίρναν μια πύρα¹, κινούσαν πάλι.»:** Με τη χρήση του ασύνδετου σχήματος ο συγγραφέας πυκνώνει το λόγο του για να παρουσιάσει τις συνήθειες που είχαν τα παιδιά μετά το σχολείο. Τα λεγόμενά του αποκτούν ζωντάνια, ενώ προσδίδει στο κείμενο ένταση και δίνει έμφαση. Παράλληλα, ο ρυθμός της αφήγησης γίνεται γρήγορος και προωθείται η πλοκή. Τέλος, ο λόγος είναι απλός, σαφής και κατανοητός.
- **«τι μας προφταίνει η νύχτα!»:** Ο συγγραφέας προσωποποιεί τη νύχτα και της αποδίδει ανθρώπινες ιδιότητες με αποτέλεσμα το κείμενο να δονείται από ένταση. Επίσης, επιτείνεται η ζωντάνια του κειμένου και τονίζεται η αναγκαιότητα να λήξει το μάθημα, αφού πλέον έχει βραδιάσει.
- **«Να 'ναι το κούτσουρο που είμαι εγώ!»:** Ο συγγραφέας με τη μεταφορά επικεντρώνει το ενδιαφέρον του δέκτη όχι τόσο στην ίδια την πληροφόρηση, όσο στη μορφή της, στους εκφραστικούς τρόπους που χρησιμοποιεί ο πομπός για να μεταδώσει το μήνυμα. Πιο συγκεκριμένα, η γιαγιά δεν ήθελε να μείνει η κόρη της αγράμματη σαν την ίδια. Έτσι, με τη μεταφορά ενεργοποιούνται βιώματα και συνειρμοί της, καθώς σκεφτόταν ότι η ίδια δεν μορφώθηκε, επειδή ήταν γυναίκα. Δεν επιθυμούσε να συμβεί το ίδιο στην κόρη της. Επιπλέον, η γλώσσα λειτουργεί με συγκινησιακό τρόπο, αφού απευθύνεται στο συναίσθημα του δέκτη. Τέλος, ο λόγος γίνεται πιο κατανοητός και αποκτά ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα.

¹ Ζεσταινόταν για λίγο.

ΘΕΜΑ 4 (ενδεικτική απάντηση του ΙΕΠ)

Οποιαδήποτε διαπίστωση από τους μαθητές/-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- Η γιαγιά τηρεί πολύ θετική στάση για τη μόρφωση των κοριτσιών γενικά και της κόρης της ειδικότερα «Ας είναι ... που είμαι εγώ!». Θετικά αξιολογείται και ο σχολιασμός των θαυμαστικών που επιτείνουν το νόημα και υπογραμμίζουν τη θέρμη των λεγομένων.
- Εκδηλώνει έμπρακτα την υποστηρικτική της στάση με το να συνοδεύει την κόρη της ως το χάραμα, για να μη φοβάται «την ξέβγαζε ως μακριά η μάνα της» και με το να μεριμνά για τις σχολικές ανάγκες της «έχει υφάνει τη σάκα η μάνα της».
- Ο παππούς έχει λιγότερο θερμή στάση, αν και όχι απολύτως απορριπτική.
- Αποδέχεται, ως ένα σημείο, τη μόρφωση των κοριτσιών «τελειώνει και την τέταρτη τάξη» διευκολύνοντας, μάλιστα, τη διαδικασία «ο παππούς καβαλίκευε τ' άλογο και πήγαινε να την πάρει», χωρίς, όμως, να είναι ιδιαίτερα ενθουσιώδης «Αι, κυρά-δασκάλα ... η νύχτα!».
- Αρνητική στάση τηρεί, όταν μεγαλώνει η κόρη του και θεωρεί ότι πρέπει να ασχοληθεί, πλέον, με τις οικιακές εργασίες «Κορίτσι πράμα ... δεν της χρειάζονται».
- Θετικά αξιολογείται ο σχολιασμός της αντίθεσης της στάσης του παππού αναφορικά με τα αγόρια της οικογένειας που μορφώνονται «Κι ύστερα ... στον Τύρναβο».

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος